Datum

08-12-2022

Onderwerp	Aantal bijlagen
Richtlijnen verduurzamen van cultureel erfgoed	3

Wat adviseert het college te besluiten?

1. De richtlijnen verduurzamen van cultureel erfgoed vast te stellen.
2. Het college te mandateren om aan deze richtlijnen een kaart toe te voegen waarop op detailniveau de voorstelbaarheid voor zonne-energie systemen op de verschillende dakvlakken is uitgewerkt, voor de beschermde stadsgezichten.

Wat is de aanleiding voor dit advies?

Verschillende aanleidingen voor dit advies komen momenteel samen. Ten eerste levert de gemeente Oss voor het verduurzamen van cultureel erfgoed momenteel individueel maatwerk. Dat geldt voor de Rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, beeldbepalende en karakteristieke gebouwen en alle gebouwen gelegen binnen de beschermde stadsgezichten. Al enige tijd wordt vanuit de erfgoedcommissie om richtlijnen gevraagd waaraan ze kunnen toetsen. Hiermee creëren we meer duidelijkheid voor zowel de erfgoedcommissie als voor de erfgoedeigenaren, zonder daarin de mogelijkheid voor maatwerk te verliezen. Elk cultureel erfgoed is namelijk uniek.

Ten tweede neemt de noodzaak om te verduurzamen verder toe met als grote aanjager de stijgende energieprijzen en daarmee de toenemende energierekening. Cultureel erfgoed is daarin geen uitzondering en zou mee moeten kunnen gaan in deze transitie.

Ten derde is het ook vanuit het behoud van het cultureel erfgoed op de langere termijn noodzakelijk om stappen te zetten in het verduurzamen. Naast dat het energieverbruik in dit type gebouwen hoger ligt dan in een gemiddeld gebouw, geldt dat ook voor het reguliere onderhoud. Geld kan maar een keer worden uitgegeven, dus om het onderhoud uit te blijven voeren is het nodig dat de energierekening moet kunnen dalen. Anders gaan we naar een situatie toe waarin cultureel erfgoed alleen bewoonbaar is voor mensen met een flinke portemonnee of in het ergste geval dat veel erfgoed leeg komt te staan.

Welk resultaat willen we bereiken?

We willen dat cultureel erfgoed in de gemeente Oss mee kan doen in de energietransitie, door richtlijnen op te stellen voor de erfgoedcommissie om aan te toetsen en tegelijkertijd daarmee duidelijkheid en transparantie te creëren voor de erfgoedeigenaren.

Daarnaast willen we de erfgoedeigenaren verder handelingsperspectief bieden door het inspiratiedocument verduurzamen van cultureel erfgoed en door ze financieel tegemoet te komen in een duurzaamheidsadvies op maat. De officiële term die de monumentenwacht Noord-Brabant gebruikt voor het duurzaamheidsadvies op maat, is keukentafelgesprekken.

Welke argumenten zijn er voor dit advies? (=want)

1.1 Momenteel ontbreekt het beleid voor het verduurzamen van cultureel erfgoed

Door richtlijnen voor het verduurzamen van cultureel erfgoed op te stellen bieden we duidelijkheid aan de erfgoedeigenaren en de erfgoedcommissie welke uitgangspunten de gemeente Oss hanteert bij het verduurzamen van cultureel erfgoed. Hiermee behouden we tegelijkertijd de mogelijkheid tot maatwerk, wanneer de situatie daar om vraagt.

2.1 Aanvullend op deze richtlijnen is een kaart nodig met daarop aangegeven op welke dakvlakken zonne-energie installaties voorstelbaar zijn in de beschermde stadsgezichten

Vanuit cultuurhistorisch oogpunt wil de erfgoedcommissie de beschermde stadsgezichten van Megen, Ravenstein en Burgemeester Van den Elzenlaan – Dr. Hermanslaan behouden. Tegelijkertijd is de noodzaak vanuit de energietransitie groot om geen extra barrières voor zon-op-dak op te werpen. Op dit punt schuren de belangen vanuit erfgoed en energietransitie met elkaar. Met de richtlijnen zoals ze nu zijn opgesteld zal de erfgoedcommissie maatwerk kunnen leveren volgens de opgestelde zonneladder, die de voorkeursvolgorde beschrijft voor het plaatsen van zonnepanelen. Dit betekent dat er nog steeds gevallen zijn waarin de erfgoedcommissie negatief zal adviseren over het plaatsen van zonnepanelen. Dat zal momenteel het geval zijn voor zonnepanelen binnen de beschermde stadsgezichten. Indien de erfgoedcommissie negatief adviseert zal dat advies ter besluitvorming worden voorgelegd aan het college. Om het college minder met deze taak te belasten is de oplossing bedacht om aanvullend op de richtlijnen een kaart met de voorstelbaarheid van zonne-energie installaties op elk dakvlak aan te geven in de beschermde stadsgezichten.

Wat zijn tegenargumenten of risico's? (=maar)

1.1 De richtlijnen zijn uitgangspunten

De richtlijnen geven de uitgangspunten aan waar de erfgoedcommissie op toetst, maar geen garantie dat bepaalde maatregelen wel of niet kunnen. Dit kan door de erfgoed eigenaren als lastig en niet duidelijk genoeg worden ervaren.

1.2 De zonneladder is een uitgangspunt

De zonneladder geeft weer welke voorkeursvolgorde van locatie we hebben voor het plaatsen van zonnepanelen. Indien het voor de erfgoedeigenaren niet rendabel is om zonnepanelen op het dakvlak uit het zicht te plaatsen, bijvoorbeeld vanwege ongunstige ligging ten opzichte van de zon, dan kan dat discussie opleveren met de erfgoedcommissie. De erfgoedcommissie heeft aangegeven dat het al dan niet rendabel zijn, geen criterium is waarop zij kunnen toetsen. Terwijl het voor de erfgoedeigenaar wel degelijk een belangrijk criterium is om een maatregel uit te kunnen voeren of niet. In zulke gevallen is het aan het college om alle belangen af te wegen en een besluit daarover te nemen.

1.3 Een integrale benadering vraagt om een andere werkwijze

Zoals hierboven aangegeven geeft de erfgoedcommissie advies vanuit hun specialisme. Tegelijkertijd hebben we geen andere specialisten die meekijken vanuit andere vakdisciplines zoals energie of betaalbaarheid. Om die reden zijn de richtlijnen vooral vanuit het specialisme

erfgoed benaderd, want daar wordt op getoetst. Indien we het integraler willen benaderen en op die manier willen werken aan toekomstgericht erfgoed, vraagt dat om een ander intern proces dat dan vormgegeven moet worden.

2.1 De energiecrisis vraagt om meer toelating
De huidige energiecrisis heeft zodanig grote impact op mensen, dat het mogelijk niet wenselijk is dat er extra barrières worden opgeworpen om gebouwen te verduurzamen. Zelfs voor cultureel erfgoed niet. In Vlaanderen worden daarom per 14 oktober alle aanvragen voor zonnepanelen toegestaan, ook op cultureel erfgoed dat in de beschermde stads- en dorpsgezichten ligt.
De argumenten daarvoor zijn dat het installeren van zonnepanelen of zonnecollectoren tijdelijke maatregelen zijn die nodig zijn in de energietransitie. Deze kunnen zodanig geïnstalleerd worden dat ze ook weer van de dak verwijderd kunnen worden zonder blijvende impact. In die zin zijn het tijdelijke en omkeerbare maatregelen.

Waar moeten we rekening mee houden?

a. Financiën
Aan de richtlijnen en zijn geen extra kosten verbonden. Aan het opstellen van de gedetailleerde kaart wel. Dit kan betaald worden uit het reguliere budget Projecten Milieu en duurzaamheid.
Daarnaast bieden we aan de erfgoedeigenaren keukentafelgesprekken aan voor een gereduceerd tarief. Dit gaat uit de al toegekende middelen voor het programma energie.

b. Communicatie
De doelgroep die te maken krijgt met deze informatie zijn de erfgoedeigenaren. We willen hen voornamelijk met het inspiratiedocument bereiken, zodat ze naast de richtlijnen ook een handreiking vanuit de gemeente krijgen hoe ze het verduurzamen van hun erfgoed aan kunnen pakken en waar ze terecht kunnen voor nadere gedetailleerde en gespecialiseerde informatie. De extra stap die we als gemeente daarin zetten is dat we hen voor een gereduceerd tarief een keukentafelgesprek aanbieden bij de monumentenwacht Noord-Brabant. Door dit gesprek krijgen ze zowel inzicht in verduurzamingsmaatregelen die ze kunnen treffen, als in de erfgoed waarden van hun specifieke pand en dat ook gekoppeld aan het onderhoud van het pand. Hiermee krijgen ze net als de rest van de Osse inwoners voor 50 euro energieadvies op maat specifiek voor de woning waarin ze wonen.

c. Uitvoering
Er zijn verschillende partijen betrokken geweest bij de totstandkoming van deze richtlijnen en het aanbod richting de erfgoedeigenaren:

- De erfgoedcommissie gaat te maken krijgen met de richtlijnen en hebben daarom al op een conceptversie input kunnen leveren. Daarnaast hebben ze ook advies uitgebracht, zie bijlage 3.
- De vergunningverleners van VTH bij wie de aanvragen binnen komen krijgen hier ook mee te maken. VTH is daarom ook nauw betrokken geweest bij het opstellen van de richtlijnen. In samenwerking met hen is ook het inspiratiedocument voor erfgoedeigenaren ontwikkeld, zie bijlage 2 Inspiratiedocument verduurzamen van cultureel erfgoed.
- De monumentenwacht Noord-Brabant. Met hen is contact gelegd en ze kunnen voor 2023 in ieder geval 10 keukentafelgesprekken voeren in Oss.

Voor het opstellen van de gedetailleerde kaart om de voorstelbaarheid van zonne-installaties in beschermde stadsgezichten te bepalen, is een externe adviespartij nodig. De uitkomst daarvan zal met de erfgoedcommissie besproken worden die vervolgens hierover advies uitbrengt. De kaart met het advies van de erfgoedcommissie zal aan het college voorgelegd worden ter besluitvorming, alvorens het in werking kan treden.

d. Overlegd met
De richtlijnen en het inspiratiedocument zijn opgesteld in overleg met VTH en de erfgoedcommissie.
De mogelijkheden en beschikbaarheid van de keukentafelgesprekken is besproken met de monumentenwacht Noord-Brabant.
De mogelijkheden voor financiering is besproken met het restauratiefonds.

Samenvatting (=korte inhoud)
De gemeente Oss wil erfgoedeigenaren helpen om hun panden te verduurzamen nu de noodzaak daartoe steeds meer toeneemt. Het beleid daarvoor ontbrak, daarom zijn er richtlijnen opgesteld die meer duidelijkheid geven waar we op toetsen. Dit wordt voor de beschermde stadsgezichten nog aangevuld met een kaart waarop staat aangegeven op welke dakvlakken we zonne-installaties wenselijk vinden. Tegelijkertijd willen we de erfgoedeigenaren ook verder op weg helpen. Daarvoor is een inspiratiedocument opgesteld

waarin staat vermeld welke stappen ze kunnen zetten in het verduurzamen en bij wie ze daarvoor terecht kunnen.